

DREPTUL LA VIAȚĂ – INDEPENDENȚA INVESTIGAȚIILOR PRIN PRISMA JURISPRUDENȚEI CTEDO ÎN CAUZELE MOLDOVENEȘTI

Ion COVALCIUC,
doctor în drept, conferențiar universitar

Daniel CRISTEA,
doctorand

THE RIGHT TO LIFE – INDEPENDENCE OF INVESTIGATIONS IN THE LIGHT OF THE ECTHR JURISPRUDENCE IN MOLDOVAN CASES

Ion COVALCIUC,
PhD, associate professor

Daniel CRISTEA,
PhD student

Deși incontestabil, dreptul la viață a cunoscut o permanentă dinamică în abordare, în funcție de gradul de dezvoltare și de valorile promovate de societate. Faptul că și la moment dreptul la viață se află pe agenda instanțelor europene nu reprezintă o noutate. Or, în mod evident dreptul la viață este cauza celorlalte drepturi și libertăți fundamentale ale omului, iar felul în care acesta este tratat, inclusiv din perspectiva imparțialității investigațiilor, nu poate să nu aibă repercusiuni asupra modului în care în ultimă instanță sunt tratate celelalte drepturi. În același timp nu putem trece cu vederea avantajul pe care îl are justiția europeană, or în calitate de justiția supranațională, pe de o parte dispune de un imens material empiric, iar pe de altă parte influențează nu doar jurisprudența, ci și procesului de legiferare în entitățile statale naționale. Iar rezultatul se materializează în identificarea celor mai bune practici de protejare a dreptului la viață și nu în ultimul rând prin transpunerea acestora la nivel național, în anticiparea eventualelor atingeri ce pot fi aduse acestui drept.

Cuvinte-cheie: dreptul la viață; omucidere; obligații pozitive; obligații negative, investigații imparțiale.

Although the approach to the right to life has undergone a constant dynamic based on the level of development and the values promoted by society, its importance remains undisputed. The fact that the right to life is currently on the agenda of European courts is not surprising. As it is evident that the right to life is the foundation of all other fundamental rights and freedoms of the individual. The manner in which this right is treated, including from the perspective of impartial investigations, cannot fail to have repercussions on how other rights are ultimately treated. At the same time, we cannot overlook the advantage of the European justice system, which, as a supranational justice system, has access to a wealth of empirical material and influences not only jurisprudence, but also the legislative process in national entities. This results in the identification of the best practices for protecting the right to life, and ultimately their transposition at the national level, in anticipation of any potential threats to this right.

Cuvinte-cheie: right to life; homicide; positive obligations; negative obligations; impartial investigations.

Introducere. Dreptul la viață este unul determinant pentru existența ființei umane, motiv din care în mod logic se află în debutul CEDO [3, p. 34], or, fără protejarea acestuia, celelalte drepturi își pierd sensul.

În conformitate cu prevederile art. 2 din CEDO: „Dreptul la viață al oricărei persoane este protejat prin lege. Moartea nu poate fi cauzată cuiva în mod intenționat, decât în executarea unei sentințe capitale pronunțate de un tribunal când infracțiunea este sancționată cu această pedeapsă prin lege.

Moartea nu este considerată ca fiind ca-

Introducere. The right to life is an essential aspect of human existence and logically appears at the beginning of the European Convention on Human Rights (CEDO) [3, p. 34]. Without its protection, the other rights lose their meaning.

Article 2 of the CEDO states that “Everyone’s right to life shall be protected by law. No one shall be deprived of his life intentionally save in the execution of a sentence of a court following his conviction of a crime for which this penalty is provided by law. Deprivation of life shall not be regarded as in-

uzată prin încălcarea acestui articol în cazurile în care aceasta ar rezulta dintr-o recurgere absolut necesară la forță:

- a. pentru a asigura apărarea oricărei persoane împotriva violenței ilegale;
- b. pentru a efectua o arestare legală sau a împiedica evadarea unei persoane legal deținute;
- c. pentru a reprima, conform legii, tulburări violente sau o insurecție” [4, p. 34].

Pe bună dreptate, dreptul la viață este considerat un drept primar, drept care a fost preluat în CEDO din Declarația Universală a Drepturilor Omului, și face parte din „nucleul dur” al convenției, reprezentând unul dintre elementele fundamentale ale patrimoniului comun al statelor membre.

Dreptul la viață este un drept suprem și atribut inalienabil al ființei umane, fără de care este greu de imaginat nu doar dezvoltarea ființei umane, ci și existența acesteia.

După cum am menționat supra, protecția eficientă a dreptului la viață reprezintă condiția esențială pentru exercitarea tuturor celorlalte drepturi.

Inerent existenței ființei umane, dreptul la viață este un drept absolut și presupune o respectare absolută. Nu putem fi de acord cu autorii care susțin că dreptul la viață nu este un drept absolut, făcând trimitere în acest sens la „excepțiile instituite la art. 2 paragr. 1 și 2 ale Convenției: executarea unei condamnări la moarte; legitima apărare; arestarea; evadarea persoanei deținute și reprimarea” [1]. În acest sens, considerăm suficientă trimiterea la jurisprudența CtEDO¹, în conformitate cu care dreptul la viață constituie un atribut inalterabil al persoanei umane și reprezintă valoarea supremă pe scara drepturilor omului. Prin aceasta, CtEDO continuă jurisprudența fostei Comisii, care, estimând că orice derogare în materie nu putea fi examinată decât restrictiv, „recunoștea dreptului la viață un caracter absolut [de la care nu se poate deroga] decât în cazuri cu totul particulare a căror listă foarte limitativă este furnizată de alineatul 2 CEDO” [2].

Data fiind importanța dreptului la viață, în mod evident doar proclamarea acestuia fără o protecție adecvată nu poate fi considerată

flicted in contravention of this Article when it results from the use of force which is no more than absolutely necessary:

- a. in defence of any person from unlawful violence;
- b. in order to effect a lawful arrest or to prevent the escape of a person lawfully detained;
- c. in action lawfully taken for the purpose of quelling a riot or insurrection” [4, p. 34].

The right to life is considered a primary right and is derived from the Universal Declaration of Human Rights. It is part of the “hard core” of the convention, representing one of the fundamental elements of the common heritage of member states.

The right to life is a supreme and inalienable attribute of human beings, without which not only the development but also the existence of human beings would be unimaginable.

As mentioned above, effective protection of the right to life is essential for the exercise of all other rights.

The right to life is an absolute right and presupposes absolute respect. We cannot agree with authors who argue that the right to life is not an absolute right, citing “the exceptions provided in Article 2, paragraphs 1 and 2 of the Convention: execution of a death sentence; legitimate defence; arrest; escape of a lawfully detained person and suppression” [1]. In this regard, we consider a reference to the case law of the European Court of Human Rights (ECtHR)¹ sufficient, which recognizes the right to life as an unalterable attribute of the human person and represents the supreme value on the scale of human rights. The ECtHR continues the case law of the former Commission, which estimated that any derogation in this matter could only be examined restrictively, “recognizing the right to life an ‘absolute character [from which derogation is possible] only in exceptional cases, whose very limited list is provided by paragraph 2 of the CEDO” [2].

Given the importance of the right to life, it is evident that its mere proclamation without adequate protection cannot be considered sufficient. For these reasons, national authorities must guarantee the right to life not only

¹ Aici și în continuare Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

¹ Here and hereafter the European Court of Human Rights.

suficientă. Din aceste considerente, autoritățile naționale trebuie să garanteze dreptul la viață nu doar prin instituirea unei legislații penale concrete care să descurajeze atingerile aduse persoanei și care să se sprijine pe un mecanism de aplicare conceput pentru prevenirea, reprimarea și sancționarea încălcărilor, ci și prin instituirea unui cadru legal propice extrapenal care ar sigura dreptul persoanei la viață. Imparțialitatea investigațiilor este, conform jurisprudenței CtEDO, unul dintre criteriile solicitate pentru investigarea cazurilor de omucidere.

Metode și materiale aplicate. La elaborarea acestui articol a fost folosit materialul teoretic, normativ și nu în ultimul rând jurisprudența națională și internațională relevantă, în special a CtEDO. De asemenea, la cercetarea temei abordate au fost aplicate mai multe metode de investigare științifică specifice teoriei, cum ar fi: metoda logică, metoda analizei comparative, metoda analitică, metoda cercetării sociologice etc.

Scopul cercetării. Analiza cadrului normativ și jurisprudenței autohtone în materia independenței investigațiilor în cazurile de omucidere, modul în care aceasta este apreciată de CtEDO, și nu în ultimul rând preluarea jurisprudenței internaționale relevante de către autorități.

Rezultate obținute și discuții. Felul în care este reglementat dreptul la viață în CEDO scoate în evidență că redarea în art. 2 CEDO a acestui drept este una destul de sumară, astfel încât este rolul jurisprudenței CtEDO, printre altele, de a dezvolta întinderea și alte aspecte importante privind dreptul la viață, iar așa cum vom vedea infra, interpretările respective sunt unele în dinamică.

Din perspectiva menționată, este interesantă evoluția jurisprudenței CtEDO, referitoare la lipsirile de viață din imprudență, acestea pornind de la negarea încălcării art. 2 CEDO, de la necesitatea controlului legalității utilizării forței și finalizând cu admiterea posibilității de angajare a responsabilității statului în caz de ucidere din culpă, deși nu prin prisma art. 2, ci al art. 3 CEDO.

În una din cauzele pe marginea cărora a avut ocazia să se expună, CtEDO a reținut că „actele acuzate nu au produs moartea victimei și că doar în circumstanțe excepționale se pot analiza

by establishing concrete criminal legislation to discourage harm to individuals and by implementing mechanisms for prevention, repression, and punishment of violations, but also by creating a legal framework that ensures a person's right to life. According to the case law of the ECtHR, impartiality in investigations is one of the criteria required for investigating cases of homicide.

Applied method and materials. In the preparation of this article, theoretical and normative material was used, and last but not least, the national and international jurisprudence. Also, to the research of the addressed theme, several methods of scientific investigation, special to the theory, were applied, including: logical method, comparative method of analysis, analytical method, method of sociological research and so on.

The purpose of the research. The analysis of the normative framework and domestic jurisprudence in the matter of the independence of the Investigates in cases of homicides, the way in which it is appreciated by the ECtHR, and last but not least the taking over of the international jurisprudence is appropriate for the authorities.

Results obtained and discussions. The way the right to life is regulated in the ECHR highlights that the provision in Article 2 is quite brief. Therefore, it is the role of the jurisprudence of the ECtHR, among other things, to develop the extent and other important aspects of the right to life, and as we will see below, these interpretations are dynamic.

From this perspective, the evolution of ECtHR jurisprudence on involuntary manslaughter is interesting, starting with the denial of a violation of Article 2, to the need for legal control over the use of force, culminating in the admission of the possibility of state responsibility in cases of culpable homicide, albeit not under Article 2 but rather under Article 3 of the ECHR. In one of the cases in which it had the opportunity to express itself, the ECtHR held that “the acts in question did not result in the death of the victim and that only in exceptional circumstances can acts that did not result in the death of a person be considered under Article 2. In order to determine what these situations are, account must be taken of the type of force

sub imperiul art. 2 acte ce nu au provocat decesul unei persoane. Pentru a estima care sunt aceste situații trebuie ținut cont de tipul de acte de forță folosite, de intenția agresorilor și de scopurile acestora. În principiu, atunci când instrumentele utilizate nu sunt vădit mortale, iar intenția agenților forțelor agresoare nu este în mod lipsit de echivoc aceea de provoca decesul persoanei în cauză, vor fi incidente prevederile art. 3 din Convenție, nu cele ale art. 2. În speță, Curtea a constatat că fratele reclamantului a fost lovit puternic cu pumnii, picioarele și arma de foc, fără a se trage însă asupra lui. Cu toate că gravitatea leziunilor este mare, Curtea nu a fost convinsă de faptul că intenția vădită a agenților de ordine a fost aceea de a-l ucide pe fratele reclamantului, astfel încât prevederile art. 2 nu intră în joc, cauza trebuind să fie analizată sub imperiul art. 3, care a fost vădit violat, atât sub aspect substanțial, cât și procedural” [6].

În același registru, în hotărârea Ghimp și alții contra Moldovei, CtEDO a menționat că „art. 2 din Convenție, care garantează dreptul la viață, este apreciat drept unul dintre prevederile fundamentale ale Convenției. Împreună cu art. 3, el consfințește una dintre valorile de bază ale societăților democratice care formează Consiliul European. Obiectul și scopul Convenției, ca un instrument pentru protecția ființelor umane individuale, de asemenea, solicită ca art. 2 să fie interpretat și aplicat în așa mod încât să facă garanțiile sale drept practice și eficiente (a se vedea McCann și alții c. Regatului Unit, 27 septembrie 1995, §§ 146-47, Seria A nr. 324; Salman c. Turciei [MC], nr. 21986/93, § 97, CEDO 2000-VII; Velikova c. Bulgariei, nr. 41488/98, CEDO 2000-VI). 41.

În lumina importanței protecției acordate de art. 2, Curtea trebuie să supună plângerea cu privire la privarea de viață unei examinări atente, luând în considerație toate circumstanțele relevante. Persoanele care se află în custodia Statului sunt, în particular, într-o poziție vulnerabilă și autoritățile sunt obligate să justifice tratamentul lor. În consecință, atunci când o persoană este reținută fiind într-o stare bună de sănătate, dar mai târziu decedează, este iminent pentru Stat să prezinte o explicație plauzibilă asupra evenimentelor care au condus la deces (a se vedea, *mutatis mutandis*, Selmoun c. Franței [MC], nr. 25803/94, § 87, CEDO

used, the intention of the aggressors and their purposes. In principle, when the instruments used are not obviously lethal, and the intention of the agents of the attacking forces is not unequivocally to cause the death of the person concerned, the provisions of Article 3 of the Convention will be applicable, not those of Article 2. In the case at hand, the Court found that the complainant's brother was severely beaten with fists, feet, and a firearm, but no shots were fired at him. Although the injuries were serious, the Court was not convinced that the agents of the law had a clear intention to kill the complainant's brother, so the provisions of Article 2 did not come into play, and the case had to be analyzed under Article 3, which was clearly violated both substantively and procedurally” [6].

In the same vein, in the Ghimp and Others v. Moldova decision, the ECtHR stated that “Article 2 of the Convention, which guarantees the right to life, is considered one of the fundamental provisions of the Convention. Together with Article 3, it enshrines one of the basic values of the democratic societies that make up the Council of Europe. The object and purpose of the Convention, as an instrument for the protection of individual human beings, also require that Article 2 be interpreted and applied in such a way as to make its guarantees practical and effective (see *McCann and Others v. the United Kingdom*, 27 September 1995, §§ 146-47, Series A no. 324; *Salman v. Turkey* [GC], no. 21986/93, § 97, ECHR 2000-VII; and *Velikova v. Bulgaria*, no. 41488/98, ECHR 2000-VI). 41. In light of the importance of the protection afforded by Article 2, the Court must subject a complaint concerning deprivation of life to close scrutiny, taking into account all relevant circumstances. Persons who are in the custody of the State are, in particular, in a vulnerable position and the authorities are under an obligation to account for their treatment. Consequently, when a person is detained in good health but later dies, it is incumbent on the State to provide a plausible explanation of the events leading to the death (see, *mutatis mutandis*, *Selmoun v. France* [GC], no. 25803/94, § 87, ECHR 1999-V; *Salman*, cited above; and *Velikova*, cited above). Article 2 imposes on the State the obligation to protect the right to

1999-V; Salman, citat supra; și Velikova, citat supra). Art. 2 impune Statului obligația de a proteja dreptul la viață prin aplicarea eficientă a prevederilor legislației penale în vederea împiedicării comiterii crimelor împotriva persoanei, asigurată de un mecanism de aplicare a legii pentru prevenirea, suprimarea și pedepsirea încălcărilor acestor prevederi (a se vedea Osman c. Regatului Unit, 28 octombrie 1998, § 115, Culegere ale Hotărârilor și Deciziilor 1998 VIII” [7].

Astfel, putem observa că pentru protejarea dreptului la viață, CtEDO ia în considerație aspectele materiale care pot să includă atât acțiunile autorităților cât și ale particularilor, dar și aspectele procedurale, în special atunci când este vorba de investigarea modului în care a avut loc lipsirea de viață.

Unele dintre aspectele cele mai importante din perspectiva art. 2 CEDO, și care cu părere de rău nu au fost soluționate până la moment, sunt limitele temporale ale dreptului la viață, or, altfel spus, începutul și respectiv sfârșitul dreptului la viață. CEDO nu definește cu precizie limitele temporare ale dreptului la viață, iar CtEDO rămâne foarte prudentă în interpretarea acestei limite.

Conform unor opinii raportate la cadrul legal autohton, „momentul de debut al vieții este un aspect absolut necesar de cunoscut la calificarea omorurilor și care are un caracter obligatoriu la interpretarea normelor existente în materia dreptului penal. Dreptul la viață începe din momentul nașterii, iar copilul nenăscut nu intră sub incidența art. 2 din Convenție. Noțiunea de „...orice persoană...” din art. 2 al Convenției privește o persoană născută. Prevederile art. 2 din Convenție nu pot fi aplicate înainte de nașterea unei persoane.

Un copil care urmează să se nască „...nu poate fi considerat persoană care ar intra sub protecția dispoziției alin. (2) din Convenție, deoarece dreptul său la viață, dacă există, este limitat implicit prin dreptul la viață și sănătate al mamei sale. Nu există un consens european cu privire la definiția științifică și juridică a începuturilor vieții. Nu este de dorit și nici posibil ca, în condițiile actuale, să se dea un răspuns *in abstracto* la problema de a se ști dacă un copil care urmează a se naște este o persoană în sensul art. 2 din Convenție”.

life by effectively enforcing the provisions of the criminal law to prevent the commission of offences against the person, backed up by a law-enforcement machinery for the prevention, suppression and punishment of breaches of such provisions (see Osman v. the United Kingdom, 28 October 1998, § 115, Reports of Judgments and Decisions 1998-VIII)” [7].

Thus, we can observe that in order to protect the right to life, the ECtHR takes into account both material aspects, which may include the actions of both authorities and individuals, as well as procedural aspects, especially when it comes to investigating the manner in which a person was deprived of their life.

One of the most important aspects from the perspective of Article 2 of the European Convention on Human Rights (ECHR), which unfortunately has not been resolved yet, is the temporal limits of the right to life, or in other words, the beginning and end of the right to life. The ECHR does not precisely define the temporal limits of the right to life, and the European Court of Human Rights (ECtHR) remains very cautious in interpreting this limit.

According to some opinions reported in the domestic legal framework, “the moment of the beginning of life is an absolutely necessary aspect to be known in qualifying homicides and which is mandatory in interpreting the existing norms in criminal law. The right to life begins at birth, and the unborn child is not covered by Article 2 of the Convention. The term “...any person...” in Article 2 of the Convention refers to a born person. The provisions of Article 2 of the Convention cannot be applied before the birth of a person.

This article cannot be applied to a child who is about to be born. A child who is about to be born “... cannot be considered a person who falls under the protection of paragraph (2) of the Convention, because his or her right to life, if any, is implicitly limited by the mother’s right to life and health. There is no European consensus on the scientific and legal definition of the beginnings of life. It is neither desirable nor possible, in the current circumstances, to give an abstract answer to the problem of whether a child who is about to be born is a person within the meaning of Article 2 of the Convention.”

Based on these interpretations of the

Plecând de la aceste interpretări ale Curții, reiese că potrivit legislației penale a R. Moldova distrugerea embrionului (până la 21 de săptămâni) sau a fătului în uterul femeii (după 21 de săptămâni) nu constituie faptă de omor. Viața dobândește protecție juridico-penală din momentul nașterii. Urmează a fi evaluată ipoteza de comitere a infracțiunii de pruncucidere (art. 147 C.pen. al RM), săvârșită în timpul nașterii, pentru a vedea măsura în care o asemenea modalitate normativă este în concordanță cu jurisprudența CEDO în materie” [1].

A doua extremă temporală de acțiune a dreptului la viață este sfârșitul vieții. Cu privire la această limită temporală de asemenea este dificil să se dea o apreciere reieșind din conținutul art. 2 CEDO. Problema apare mai ales atunci, când este vorba de eutanasiu. Poziția judecătorului european în materia eutanasiei, adică a dreptului de a muri, fie de mâna unui terț, fie cu asistența unei autorități publice, este că acesta nu se poate deduce din art. 2 CEDO. Dintr-o altă perspectivă, refuzul autorităților de a depenaliza eutanasiu nu poate constitui o violare a art. 2 CEDO, totuși, în ipoteza depenalizării, cu respectarea anumitor condiții, dreptul la viață nu este încălcat.

Caracterul imparțial al investigațiilor urmează astfel a se raporta anume la aceste limite temporale, iar ceea ce le depășește nu se va acoperi de protecția art. 2 CEDO.

Pe lângă obligațiile ce privesc felul în care autoritățile urmează să reglementeze protejarea dreptului la viață și să instituie mecanismele necesare pentru protejarea acestui drept, nu mai puțin importantă este obligația de investigare a cazurilor în care acest drept la viață este încălcat. Cu privire la prima parte a obligațiilor ce le revin autorităților, conform unor autori „în prezent, jurisprudența ce inversează sarcina probațiunii este bine stabilită, ea impunând statelor luarea măsurilor preventive necesare pentru protecția vieții persoanelor. Totuși, această obligație nu este absolută, pentru aceasta, luând în considerație circumstanțele fiecărui caz, trebuie să aibă loc o astfel de disfuncție a structurilor puterii publice, încât autoritățile, deși avizate despre existența unui înalt risc de atingere a vieții, să nu fi luat în timp util măsurile capabile să îm-

Court, it follows that according to the criminal legislation of Moldova, the destruction of an embryo (up to 21 weeks) or a fetus in the uterus of a woman (after 21 weeks) does not constitute a murder. Life gains legal and criminal protection from the moment of birth. The hypothesis of committing the crime of infanticide (Article 147 of the Criminal Code of Moldova), committed during birth, needs to be evaluated to see to what extent such a normative method is in line with the ECtHR jurisprudence in this matter [1].

The second temporal extreme of the right to life is the end of life. With regard to this temporal limit, it is also difficult to make an assessment based on the content of Article 2 of the European Convention on Human Rights (CEDO). The issue arises especially when it comes to euthanasia. The European judge's position on euthanasia, that is, the right to die, either by the hand of a third party or with the assistance of a public authority, is that it cannot be deduced from Article 2 of the CEDO. From another perspective, the authorities' refusal to decriminalize euthanasia cannot constitute a violation of Article 2 of the CEDO. However, in the case of decriminalization with respect for certain conditions, the right to life is not violated. The impartiality of investigations, therefore, must specifically relate to these temporal limits, which are not covered by the protection of Article 2 of the CEDO.

In addition to the obligations regarding how authorities are to regulate the protection of the right to life and to establish the necessary mechanisms for its protection, no less important is the obligation to investigate cases in which this right to life is violated. Regarding the first part of the obligations that fall to the authorities, according to some authors, “currently, the case law that reverses the burden of proof is well established. It requires states to take the necessary preventive measures to protect people's lives. However, this obligation is not absolute; it must take into account the circumstances of each case, and there must have been such a dysfunction of the structures of public power that the authorities, although informed of the existence of a high risk of loss of life, did not take timely measures capable of preventing its realization” [2].

pedice realizarea sa” [2].

Cât privește obligația de investigare a cazurilor în care dreptul la viață este încălcat, unul dintre criteriile pe care trebuie să le întrunească investigațiile în cazurile de omucideri, alături de eficiența și respectiv caracterul complet al acestora, este independența. Independența, spre deosebire de primele două criterii care se referă la investigație, sau mai precis la cum ar trebui să fie o investigație în cazurile de omucideri, privește organul care se ocupă de investigație. Or, criteriul independenței se referă la raportul dintre cel ce investighează cazul de omucidere și cel investigat. În acest sens, conform jurisprudenței CtEDO, „pentru ca anchetarea unor crime pretins săvârșite de agenți ai statului să fie efectivă, se consideră necesar, în general, ca persoanele responsabile și însărcinate cu efectuarea anchetei să fie independente de cele implicate în evenimente. Este vorba nu numai de absența unei legături ierarhice sau instituționale, ci și de o independență practică. În cauză este pusă în joc încrederea publică în monopolul statului privind recurgerea la forță [Armani Da Silva împotriva Regatului Unit (MC), pct. 232]” [5]. În acest sens chiar dacă investigațiile sunt eficiente și complete, în schimb organul care se ocupă de investigare este dependent de cei pe care îi investighează, așa că nu putem spune că investigațiile în general corespund jurisprudenței CtEDO în materie.

În altă ordine de idei, faptul că între structurile care investighează și cei investigați ar exista o anumită colaborare nu întotdeauna echivalează cu nesatisfacerea standardului de independență. În acest sens, conform CtEDO „faptul că procurorii se bazează în mod inevitabil pe poliție pentru informații și sprijin și că acest lucru nu este suficient în sine pentru a concluziona că nu au suficientă independență față de poliție. Mai degrabă, apar probleme în cazul în care un procuror are o relație strânsă de muncă cu un anumit corp de poliție [Ramsahai și alții împotriva Țărilor de Jos (MC), pct. 344]” [5].

Raportând jurisprudența menționată a CtEDO la legislația procesual-penală a Republicii Moldova, putem constata că legiuitorul a prevăzut suficiente garanții procesuale de natură să asigure independența investigațiilor. În acest sens ne putem referi atât la obligația organului judiciar de a se abține de la investigații

Regarding the obligation to investigate cases where the right to life is violated, one of the criteria that investigations in cases of homicide must meet, alongside effectiveness and completeness, is independence. Independence, unlike the first two criteria that refer to the investigation itself, or more precisely how an investigation should be conducted in cases of homicide, concerns the body responsible for the investigation. The criterion of independence refers to the relationship between the investigator and the investigated. In this sense, according to the jurisprudence of the ECHR, “for the investigation of alleged crimes committed by state agents to be effective, it is generally considered necessary that the persons responsible for and conducting the investigation be independent of those implicated in the events. This means not only the absence of hierarchical or institutional links, but also practical independence. This is nothing less than public confidence in the state’s monopoly on the use of force [Armani Da Silva v. the United Kingdom (MC), para. 232]” [5]. In this sense, even if investigations are effective and complete, if the body conducting the investigation is dependent on those being investigated, we cannot say that investigations in general meet the ECHR’s standards in this area.

On the other hand, the fact that there is some cooperation between the investigating bodies and those being investigated does not always equate to a failure to meet the independence standard. In this regard, according to the ECHR, “the fact that prosecutors inevitably rely on the police for information and support is not in itself sufficient to conclude that they are not sufficiently independent of the police. Rather, problems arise where a prosecutor has a close working relationship with a particular police force [Ramsahai and Others v. the Netherlands (MC), para. 344]” [5].

Referring to the jurisprudence mentioned by the European Court of Human Rights (ECtHR) in the procedural criminal law of the Republic of Moldova, it can be noted that the legislator has provided sufficient procedural safeguards to ensure the independence of investigations. These safeguards include the obligation of the judiciary to refrain from investigations in situations of incompatibility, and

atunci când se află în anumite situații de incompatibilitate, dar și în caz de inacțiune la posibilitatea de a fi recuzat de către părțile în proces, conform art. 33-34 CPP RM ². Mai mult, conform prevederilor art. 94 alin. (1) pct. 4) CPP RM, în procesul penal nu pot fi admise ca probe și, prin urmare, se exclud din dosar, nu pot fi prezentate în instanța de judecată și nu pot fi puse la baza sentinței sau a altor hotărâri judecătorești datele care au fost obținute de o persoană care evident știe că intră sub incidența de recuzare. În altă ordine de idei, atunci când investigațiile pot fi afectate, inclusiv din perspectiva independenței, de alte circumstanțe, ce nu se încadrează situațiilor de incompatibilitate menționate, legiuitorul a prevăzut, pentru faza de urmărire penală, posibilitatea procurorului general și a adjuncților lui de a interveni prin a dispune, printr-o ordonanță motivată, efectuarea urmăririi penale de către orice organ de urmărire penală, fie procuror conform prevederilor art. 270 alin. (5) și respectiv art. 271 alin. (7) CPP RM. Pentru faza de judecată, intervenția poate fi asigurată de către Curtea Supremă de Justiție, care poate strămuta judecarea unei cauze penale de la instanța competentă la o altă instanță egală în grad, în cazul în care prin aceasta se poate obține soluționarea ei obiectivă, rapidă, completă și se asigură desfășurarea normală a procesului, conform prevederilor art. 46 alin. (1) CPP RM.

Cu toate acestea, Republica Moldova în mai multe rânduri a fost condamnată de către CtEDO, pentru neasigurarea standardelor de eficiență a investigațiilor în cazurile de omucideri, inclusiv de neasigurare a independenței investigațiilor. Acest fapt ne-a determinat să credem că de fapt problema nu este nici în cadrul legal și nici în cel instituțional, ci mai degrabă în felul în care autoritățile înțeleg să aplice legea.

Astfel, spre exemplu în cauza Timuș și Țăruș contra Moldovei, CtEDO a constatat că, aparent, procurorii au favorizat versiunea polițiștilor într-o așa măsură încât au fost dispuși să nu ia în considerație discrepanțele esențiale care existau dintre versiunea aceasta și probele din dosar [12]. În mod similar, în cauza Ghimp contra Moldovei, CtEDO, a stabilit că modul în care instanțele de judecată naționale au apreciat circumstanțele cauzei ar lăsa im-

the possibility for parties in the proceedings to challenge the judge's impartiality, as provided by articles 33-34 of the Criminal Procedure Code of the Republic of Moldova². Furthermore, according to article 94, paragraph (1), point 4) of the same code, evidence obtained by a person who is evidently subject to a challenge cannot be admitted as evidence in the criminal proceedings, and cannot be presented in court or serve as the basis for a judgment or other court decision.

In cases where investigations could be affected by other circumstances that do not fall under the situations of incompatibility mentioned above, the legislator has provided for the Prosecutor General and their deputies to intervene in the pre-trial phase by ordering, through a reasoned order, the conduct of the investigation by any other investigative body, as provided by articles 270, paragraph (5), and 271, paragraph (7) of the Criminal Procedure Code of the Republic of Moldova. In the trial phase, intervention can be ensured by the Supreme Court of Justice, which can transfer the trial of a criminal case from a competent court to another court of equal rank if this can lead to an objective, fast, and complete resolution of the case, and ensure the normal course of the proceedings, as provided by article 46, paragraph (1) of the same code.

However, the Republic of Moldova has been repeatedly condemned by the ECtHR for not ensuring the standards of efficiency in investigations in cases of homicides, including the lack of independence of the investigations. This led us to believe that the problem lies not in the legal or institutional framework, but rather in the way authorities understand and apply the law.

Thus, for example, in the case of Timuș and Țăruș v. Moldova, the ECtHR found that prosecutors had apparently favored the police officers' version to such an extent that they were willing to overlook essential discrepancies between that version and the evidence in the case [12]. Similarly, in the case of Ghimp v. Moldova, the ECtHR established that the way in which the national courts had assessed the circumstances of the case gave the impression to an indepen-

² Aici și în continuare Codul ...

² Here and hereafter, the code...

presia unui observator independent că ele nu au încercat în realitate să elucideze toate circumstanțele cauzei sau să descopere adevărul. Mai mult, Curtea nu este convinsă de faptul că prezenta cauză avea o asemenea complexitate încât a necesitat o perioadă atât de îndelungată de examinare. Prin urmare, Curtea conchide că autoritățile nu au efectuat o investigație efectivă a circumstanțelor în care a avut loc moartea lui Leonid Ghimp. În plus, ea constată că există suficiente probe în baza cărora se poate concluziona dincolo de orice dubiu rezonabil că Leonid Ghimp a murit ca urmare a vătămării cauzate în timpul reținerii la poliție. Adică, conform Curții, în speță autoritățile la fel au favorizat poliștii implicați în reținere [7].

La fel și în cauza Boboc contra Moldovei, CtEDO a constatat că excluderea reclamanților de la toate cercetările penale, cu excepția celei referitoare la I.P., le-au împiedicat participarea la abordarea uneia dintre problemele fundamentale referitoare la decesul rudei lor, și anume pretinsa toleranță oficială, sau chiar instigarea de către conducerea diferitelor instituții ale statului, a tipului de conduită care a dus la moartea domnului Boboc [7].

Elementul comun reținut de CtEDO în toate aceste cauze, din perspectiva independenței investigațiilor, este că problema nu a fost în legea ce reglementa procedurile respective, ci în comportamentul organelor judiciare care, chiar dacă erau independente față pe persoanele investigate, nu s-au sfiit să aibă un comportament favorabil acestora. Astfel, situația urma a fi luată în considerare de către autorități, inclusiv prin utilizarea mecanismelor de constrângere corespunzătoare.

Concluzii. Dată fiind condiția existenței drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, garantate atât de cadrul legal internațional cât și de cel național, dreptul la viață nu a putut trece neobservat de jurisprudența CtEDO. Modul în care CtEDO a abordat acest subiect, a identificat și a dezvoltat obligațiile ce le revin autorităților, inclusiv a stabilit criteriile pe care trebuie să le întrunească investigațiile, ce nu pot fi neglijate de către autorități. Jurisprudența respectivă urmează a fi luată în considerație atât în scopul îmbunătățirii reglementărilor în domeniu, cât și pentru constituirea instituțiilor adecvate de aplicare a legii, astfel încât dreptul la viață să fie cu adevărat protejat. Nu în ultimul

dent observer that they had not actually tried to clarify all the circumstances of the case or discover the truth. Furthermore, the Court is not convinced that this case was so complex as to require such a lengthy period of examination. Therefore, the Court concludes that the authorities did not carry out an effective investigation into the circumstances surrounding Leonid Ghimp's death. Moreover, it finds that there is sufficient evidence to conclude beyond any reasonable doubt that Leonid Ghimp died as a result of injuries sustained during his detention by the police. In other words, according to the Court, in this case, the authorities also favored the police officers involved in the detention [7].

Similarly, in the case of Boboc v. Moldova, the ECtHR found that excluding the applicants from all criminal investigations except the one concerning I.P. prevented them from participating in addressing one of the fundamental issues concerning their relative's death, namely the alleged official tolerance, or even instigation by the leadership of various state institutions, of the type of conduct that led to Mr. Boboc's death [14].

The common element noted by the ECtHR in all these cases, from the perspective of the independence of the investigations, is that the problem was not in the law regulating the respective procedures, but in the behavior of the judicial authorities, who, even if they were independent of the persons being investigated, were not hesitant to have a favorable attitude towards them. This situation should be taken into account by the authorities, including through the use of appropriate enforcement mechanisms.

Conclusions. Being a condition for the existence of fundamental human rights and freedoms, guaranteed both by the international and national legal framework, the right to life could not go unnoticed by the ECHR case law. The way in which the ECHR approached this issue, identified and developed the obligations of the authorities, including establishing the criteria that investigations must meet, cannot be neglected by the authorities. This case law should be taken into account both for the purpose of improving regulations in the field and for establishing appropriate law enforcement institutions, so that the right to life is truly pro-

rând autoritățile trebuie să creeze mecanisme adecvate, care ar garanta aplicarea corectă a legii, cu asigurarea inclusiv a garanțiilor procesuale corespunzătoare.

tected. Last but not least, the authorities must create adequate mechanisms to ensure the correct application of the law, including the provision of corresponding procedural guarantees.

Referințe bibliografice

Bibliographical references

1. R. Cojocaru, S. Cojocaru. ECHR precedents in criminal matters regarding the protection of the right to life. In SCIENTIFIC ANNALS of the Academy "Stefan cel Mare" of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Moldova. Chișinău 2020.
2. J. Charrier. A. Chiriac. Code of the European Convention on Human Rights. Paris. Ed. LexisNexis Litec 2008.
3. Convention for the Defense of Human Rights and Fundamental Freedoms, dated 04.11.1950, Published in the official edition "International Treaties", 1998.
4. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, dated 04.11.1950, Published in the official edition "International Treaties", 1998
5. European Convention on Human Rights, https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_2_ROM.pdf, visited on 06.03.2022.
6. Case of Ihan v. Turkey. [https://hudoc.echr.coe.int/Eng#%22itemid%22:\[%22001-58734%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/Eng#%22itemid%22:[%22001-58734%22]).
7. Case of Ghimp and others v. the Republic of Moldova. [https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:\[%22001-114099%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:[%22001-114099%22]).
8. Case of Halime Kilic v. Turkey. [https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:\[%22002-11265%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:[%22002-11265%22]).
9. Case of McCANN and others v. the United Kingdom. [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:\[%22001-57943%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:[%22001-57943%22]).
10. Case of Streletz, Kessler and Krenz v. Germany. [https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:\[%22002-7100%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:[%22002-7100%22]).
11. Case of Keenan v. the United Kingdom. [https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:\[%22001-59365%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:[%22001-59365%22]).
12. Case of Timus and Tarus v. the Republic of Moldova. [https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:\[%22001-126983%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:[%22001-126983%22]).
13. Case of Railean v. the Republic of Moldova. [https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:\[%22001-96449%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:[%22001-96449%22]).
14. Case of Boboc v. the Republic of Moldova. [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:\[%22001-217609%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:[%22001-217609%22]).

Despre autori:

Ion COVALCIUC,

*doctor în drept, lector universitar,
Facultatea de Drept și Științe Sociale,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți,
procuror-șef al Procuraturii mun. Bălți,
e-mail: ioncov@mail.ru
ORCID: 0000-0003-0692-8988*

Daniel CRISTEA,

*doctorand, Școala doctorală „Științe juridice”
Universitatea de Stat din Moldova,
ofițer de poliție în cadrul Inspectoratului
Județean de Poliție Buzău, România,
e-mail: cristeadaniel415@gmail.com
ORCID: 0000-0002-5786-2619*

About authors:

Ion COVALCIUC,

*PhD, university lecturer,
Faculty of Law and Social Sciences,
“Alec Russo” State University from Balti,
chief prosecutor of the Balti
Municipal Prosecutor’s Office,
e-mail: ioncov@mail.ru
ORCID: 0000-0003-0692-8988*

Daniel CRISTEA,

*PhD student, Doctoral School „Legal Sciences”
State University of Moldova
police officer within the Buzău County
Police Inspectorate, Romania,
e-mail: cristeadaniel415@gmail.com
ORCID: 0000-0002-5786-2619*